

قانون مدنی

با آخرین اصلاحات

بانضمام

قانون مسئولیت مدنی

ترجمه و مقابله بر اساس کتاب

قانون مدنی در نظم کنونی

دکتر ناصر کاتوزیان

ترجمه:

دکتر سید عداس حسین نیک

مجمع علمی و فرهنگی مجد

ایران. قوانین و احکام

قانون مدنی: مصوب ۱۸ اردیبهشت ۱۳۰۷ با اصلاحات و الحاقات بعدی: بانضمام
قانون مسئولیت مدنی یا اصلاحات و الحاقات بعدی / بکوشش عباس حسینی نیک. -
تهران: مجمع علمی و فرهنگی مجد.

ISBN 978-964-6153-35-6

فهرستنویسی براساس اطلاعات فیبا (فهرستنویسی پیش از انتشار)، ۲۵۶ ص.

۱. قانون مدنی - ایران، ۲. مسئولیت (حقوق) - ایران، الف. حسینی نیک، عباس،

۱۳۴۵ - ب. عنوان. ۵۲ / آ ۳۱۳۰۷ / ۴۹۴ / KMH ۳۴۶ / ۵۵ - ۱۲۱۷۳ - ۷۷ م

قانون مدنی

بکوشش دکتر سیدعباس حسینی نیک

انتشارات مجد

چاپ بیست و چهارم: ۱۳۹۷ تعداد: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان

حق پانزدهم برای مجلد محفوظ است.

مجموعه مرکزی:

میدان انقلاب، خیابان منیری جرید، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۰۲۱-۴۹۵۰۳۴ - ۰۲۱-۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۰۲۱-۶۶۹۶۳۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۹۶۲-۱۵۳-۳۵-۶

ISBN 978-964-6153-35-6

فروشگاه مرکزی:

خیابان منیری جاوید، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹، تلفن: ۰۲۱-۶۴۰۹۱۰۰ - ۰۲۱-۶۴۸۶۸۷۴

فروش اینترنتی آثار حقوقی:

www.majdlaw.com

E-mail: info@majdlaw.com

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: @majdlaw

فهرست تفصیلی مندرجات

در انتشار و آثار و اجرای قوانین بطور عموم ۱۵

جلد اول: در اموال

کتاب اول: در بیان اموال و مالکیت بطور کلی ۱۷

باب اول: در بیان انواع اموال ۱۷

فصل اول: در اموال غیر منقول ۱۷

فصل دوم: در اموال منقوله ۱۸

فصل سوم: در اموالی که مالک خلص ندارد ۱۹

باب دوم: در حقوقی مختلفه که برای اشخاص نسبت به اموال

حاصل می‌شود ۲۱

فصل اول: در مالکیت ۲۱

فصل دوم: در حق اجماع ۲۲

مبحث اول: در عمری و وقفی سکنی ۲۳

مبحث دوم: در وقف ۲۴

مبحث سوم: در حق انتفاع از مباحات ۳۰

فصل سوم: در حق ارتفاق نسبت به ملک غیر و احکام

و آثار املاک، نسبت به املاک مجاور ۳۰

مبحث اول: در حق ارتفاق نسبت به ملک غیر ۳۰

مبحث دوم: در احکام و آثار املاک نسبت به

املاک مجاور ۳۳

- ۳۷ ..... مبحث سوم: در حریم املاک
- ۳۸ ..... کتاب دوم: در اسباب تملک
- ۳۸ ..... قسمت اول: در احیاء اراضی موات و حيازت اشیاء میباحه
- ۳۸ ..... باب اول: در احیاء اراضی موات و میباحه
- ۳۹ ..... باب دوم: در حيازت میباحات
- ۴۱ ..... باب سوم: در معادن
- ۴۲ ..... باب چهارم: در اشیاء پیدا شده و حیوانات ضالّه
- ۴۲ ..... فصل اول: در اشیاء پیدا شده
- ۴۴ ..... فصل دوم: در حیوانات ضالّه
- ۴۴ ..... باب پنجم: در دفعه
- ۴۵ ..... باب ششم: در شکار
- ۴۶ ..... قسمت دوم: در عقود معاملات و الزامات
- ۴۶ ..... باب اول: در عقود تعهدات بطریقی
- ۴۶ ..... فصل اول: در انضمام عقود و معاملات
- ۴۷ ..... فصل دوم: در شرایط اساسی برای صحت معامله
- ۴۷ ..... مبحث اول: در قصد طرفین و رضای آنها
- ۴۹ ..... مبحث دوم: در اهلیت طرفین
- ۵۰ ..... مبحث سوم: در مورد معامله
- ۵۰ ..... مبحث چهارم: در جهت معامله
- ۵۱ ..... فصل سوم: در اثر معاملات
- ۵۱ ..... مبحث اول: در قواعد عمومی
- ..... مبحث دوم: در خسارات حاصله از عدم اجرای
- ۵۲ ..... تعهدات

۵۳	مبحث سوم: در اثر عقود نسبت به اشخاص ثالث
	فصل چهارم: در بیان شرایطی که در ضمن عقد
۵۳	می شود
۵۳	مبحث اول: در اقسام شرط
۵۴	مبحث دوم: در احکام شرط
	فصل پنجم: در معاملاتی که موضوع آن مال غیر است
۵۵	یا معاملات فضولی
۵۸	فصل ششم: در سقوط تعهدات
۵۸	مبحث اول: در وفای به عهد
۶۱	مبحث دوم: در اقاله
۶۲	مبحث سوم: در ابراء
۶۲	مبحث چهارم: در تبدیل تعهد
۶۲	مبحث پنجم: در تهاجر
۶۳	مبحث ششم: مالکیت مافی الذمه
۶۴	باب دوم: در الزامی که بدون اراداد حاصل می شود
۶۴	فصل اول: در کلیات
۶۵	فصل دوم: در ضمان فهری
۶۵	مبحث اول: در غصب
۶۸	مبحث دوم: در اتلاف
۶۹	مبحث سوم: در تسبیب
۷۰	مبحث چهارم: در استیفاء
۷۱	باب سوم: در عقود معینه مختلفه
۷۱	فصل اول: در بیع

- ۷۱ ..... مبحث اول: در احکام بیع
- ۷۲ ..... مبحث دوم: در طرفین معامله
- ۷۲ ..... مبحث سوم: در میبع
- ۷۴ ..... مبحث چهارم: در آثار بیع
- ۷۹ ..... مبحث پنجم: در خیارات و احکام راجعه به آن
- ۸۸ ..... فصل دوم: در بیع شرط
- ۹۰ ..... فصل سوم: در معاوضه
- ۹۰ ..... فصل چهارم: در اجاره
- ۹۰ ..... مبحث اول: در اجاره اشیاء
- ۹۶ ..... مبحث دوم: در اجاره حیوانات
- ۹۷ ..... مبحث سوم: در اجاره اشخاص
- ۹۸ ..... فصل پنجم: در مزارعه و مساقات
- ۹۸ ..... مبحث اول: در مزارعه
- ۱۰۲ ..... مبحث دوم: در مساقات
- ۱۰۲ ..... فصل ششم: در مضاربه
- ۱۰۴ ..... فصل هفتم: در جعاله
- ۱۰۵ ..... فصل هشتم: در شرکت
- ۱۰۵ ..... مبحث اول: در احکام شرکت
- ۱۰۸ ..... مبحث دوم: در تقسیم اموال شرکت
- ۱۱۰ ..... فصل نهم: در ودیعه
- ۱۱۰ ..... مبحث اول: در کلیات
- ۱۱۰ ..... مبحث دوم: در تعهدات امین
- ۱۱۴ ..... مبحث سوم: در تعهدات امانتگذار

۱۱۴	فصل دهم: در عاریه
۱۱۶	فصل یازدهم: در قرض
۱۱۷	فصل دوازدهم: در قمار و گرویندی
۱۱۷	فصل سیزدهم: در وکالت
۱۱۷	مبحث اول: در کلیات
۱۱۸	مبحث دوم: در تعهدات وکیل
۱۱۹	مبحث سوم: در تعهدات موکل
۱۲۰	مبحث چهارم: در طرق مختلفه انقضای وکالت
۱۲۱	فصل چهاردهم: در ضمان عقدی
۱۲۱	مبحث اول: در کلیات
۱۲۲	مبحث دوم: در اثر ضمان بین ضامن و مضمون له
۱۲۳	مبحث سوم: در اثر ضمان بین ضامن و مضمون عنه
۱۲۵	مبحث چهارم: در اثر ضمان بین ضامنین
۱۲۶	فصل پانزدهم: در جعاله
۱۲۷	فصل شانزدهم: در کفالت
۱۳۰	فصل هفدهم: در صلح
۱۳۲	فصل هجدهم: در رهن
۱۳۵	فصل نوزدهم: در هبه
۱۳۷	قسمت سوم: در اخذ به شفعه
۱۴۰	قسمت چهارم: در وصایا و ارث
۱۴۰	باب اول: در وصایا
۱۴۰	فصل اول: در کلیات
۱۴۱	فصل دوم: در موصی

- ۱۴۲ فصل سوم: در موصی به .....
 ۱۴۳ فصل چهارم: در موصی له .....
 ۱۴۴ فصل پنجم: در وصی .....
 ۱۴۵ باب دوم: در ارث .....
 ۱۴۵ فصل اول: در موجبات ارث و طبقات مختلفه وراثت .....
 ۱۴۶ فصل دوم: در تحقق ارث .....
 ۱۴۷ فصل سوم: در شرایط و جمله از موانع ارث .....
 ۱۴۹ فصل چهارم: در حجب .....
 ۱۵۱ فصل پنجم: در فرض و صاحبان فرض .....
 ۱۵۳ فصل ششم: در سهم الارث طبقات مختلفه وراثت .....
 ۱۵۳ بحث اول: در سهم الارث طبقه اولی .....
 ۱۵۵ مبحث دوم: در سهم الارث طبقه دوم .....
 ۱۵۸ مبحث سوم: در سهم الارث وراثت طبقه سوم .....
 ۱۶۱ مبحث چهارم: در میراث زوج و زوجه .....
 ۱۶۲ کتاب سوم: در مقررات مختلفه .....

جلد دوم: در اشخاص

- ۱۶۴ کتاب اول: در کلیات .....
 ۱۶۸ کتاب دوم: در تابعیت .....
 ۱۷۰ کتاب سوم: در اسناد سجل احوال .....
 ۱۷۵ کتاب چهارم: در اقامتگاه .....
 ۱۸۱ کتاب پنجم: در غایب مفقود الاثر .....
 ۱۸۵ کتاب ششم: در قرابت .....

۱۸۶	کتاب هفتم: در نکاح و طلاق
۱۸۶	باب اول: در نکاح
۱۸۶	فصل اول: در خواستگاری
۱۸۷	فصل دوم: قابنیت صحی برای ازدواج
۱۸۹	فصل سوم: در موانع نکاح
۱۹۲	فصل چهارم: شرایط صحت نکاح
۱۹۳	فصل پنجم: نکاح و نکاحات در نکاح
۱۹۴	فصل ششم: در نکاح منقطع
۱۹۴	فصل هفتم: در مهر
	فصل هشتم: در حقوق و تکالیف زوجین
۱۹۸	سبب یکدیگر
۲۰۰	باب دوم: در انحلال عقد نکاح
۲۰۰	فصل اول: در موانع امکان فسخ نکاح
۲۰۴	فصل دوم: در طلاق
۲۰۴	مبحث اول: در نکاحات
۲۰۵	مبحث دوم: در اقسام طلاق
۲۰۶	مبحث سوم: در عده
۲۰۷	کتاب هشتم: در اولاد
۲۰۷	باب اول: در نسب
۲۰۹	باب دوم: در نگاهداری و تربیت اطفال
۲۱۲	باب سوم: در ولایت قهری پدر و جدپدری
۲۱۱	کتاب نهم: در خانواده
۲۱۴	فصل اول: در الزام به انفاق

۲۱۷	.....	کتاب دهم: در حجر و قیمومت
۲۱۷	.....	فصل اول: در کلیات
۲۱۹	.....	فصل دوم: در موارد نصب قیم و ترتیب آن
	.....	فصل سوم: در اختیارات و وظایف و مسئولیت قیم و حدود آن
	.....	نظارت مدعی العموم در امور صغار و مجانین و اشخاص
۲۲۴	.....	غیررشدید
۲۲۷	.....	فصل چهارم: در موارد عزل قیم
۲۲۸	.....	فصل پنجم: در خروج از تحت قیمومت

جلد سوم: در ادلة اثبات دعوی

۲۳۰	.....	کتاب اول: در اقرار
۲۳۰	.....	باب اول: در شرایط اقرار
۲۳۲	.....	باب دوم: در آثار اقرار
۲۳۳	.....	کتاب دوم: در اسناد
۲۳۸	.....	کتاب سوم: در شهادت
۲۳۸	.....	باب اول: در موارد شهادت
۲۴۱	.....	باب دوم: در شرایط شهادت
۲۴۲	.....	کتاب چهارم: در امارات
۲۴۲	.....	کتاب پنجم: در قسم

۲۴۶	.....	قانون مسئولیت مدنی
۲۵۰	.....	فهرست موضوعی

پیشگفتار

از ویژگیهای مهم قانونی که اکنون پیش رو دارید، مبری بودن از اغلاط املاتی و ماهوی است. متأسفانه مجموعه‌های کنونی قانون مدنی که هم اکنون در دسترس دانشجویان و اساتید قرار دارد و یکی از اساتید اطلاق لفظ «مجموعه قوانین زاری» بر آن بار می‌کرد، پر از اغلاط گمراه‌کننده است که در وجود برخی از این اغلاط به کلی منظور و هدف اصلی قانونگذار را از بیان آن ماده تغییر می‌دهد. لذا در صدد آن برآمدیم که با در دستار گرفتن متونی از قانون مدنی که حتی الامکان خالی از اغلاط املاتی، جامع و کامل و بدور از جافتادگی کلمات یا حتی مواد قانون مدنی باشد، این امکان را فراهم نماییم که دانشجویان رشته حقوق و اساتید بزرگوار این علم با در اختیار داشتن چنین مجموعه‌ای در تبیین مسائل قانون مدنی کمتر دچار اشتباه و سردرگمی شوند. در این خصوص بجاست که این جمله جناب آقای دکتر کاتوزیان را که در مقدمه یکی از کتابهایشان ذکر نموده‌اند، بیاوریم که فرموده‌اند: «من خودم شاهد کار استادی بوده‌ام که اثر غلط چاپی «می‌تواند» بجای «نمی‌تواند» در ماده ۲۳۰ ق.م. چندان صفحه توضیح بیهوده داده بود. شما هم وضع دانشجویانی را که آن را خوانده و امتحان داده‌اند، حدس بزنید». جهت انجام

این مهم یعنی تصحیح متن قانون مدنی از چندین متن معتبر و قابل اعتماد از جمله آخرین تصحیح جناب آقای دکتر کاتوزیان از متن قانون مدنی مندرج در کتاب قانون مدنی در نظم حقوقی کنونی و همچنین از رهنمودهای شفاهی اساتید این رشته، استفاده شده است. در حال حاضر به جرأت می‌توان گفت کاملترین متن قانون مدنی و اگر اغراق نشود کم‌غلطترین متن حاضر می‌باشد، چه اینکه بسیاری از متن‌های موجود حتی متن‌های پیشین از سوی اداره حقوقی قوه قضائیه و اداره کل قوانین نهادهای اساسی جمهوری، خالی از اشکالات اساسی نمی‌باشند.

دومین ویژگی قانون حاضر مطابقت قانون مدنی با آخرین اصلاحات و الحاقات مندرج آن می‌باشد. شایان ذکر است که در پاورقی صفحات این متن تغییرات سالهای قبل نیز با ذکر تاریخ تغییر و متن تغییر داده شده، چاپ گردیده تا بدینوسیله مجموعه‌ای کاملتر از سایر مجموعه‌ها در اختیار دانشجویان و محققین محترم قرار گیرد.

در پایان لازم است، از عنایت ویژه جناب آقای دکتر محمد حسین شهبازی و همکاری محققین جوان، آقایان سید محمد رضا حسینی و حسن مصفا که با دقت تمام، تصحیح و تصحیح متن حاضر را انجام داده‌اند، سپاسگزاری و قدردانی نمایم.

سید عباس حسینی نیک

مجمع علمی و فرهنگی مجد